

Socialdepartementet
S2018/03375/JÄM

Betänkandet SOU 2018:37. Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld.

Sammanfattning

Länsstyrelsen Östergötland delar utredningens syn på behovet av ett tydligare fokus på våldsutövaren i det återfallsförebyggande arbetet mot män som utsätter närstående för våld. Däremot vill vi understryka att integrerade och samlokaliserade mottagningar för våldsutövare, våldsutsatta och barn *inte* är en bra lösning för personer som lever i en hederskontext.

Länsstyrelsen Östergötland vill även framföra att vi:

- ser positivt på en förändring och ett tydliggörande av socialtjänstlagen. Det skulle säkerställa en mer likvärdig hantering av ärenden i landet.
- ställer sig bakom utredningens förslag att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer och vägledning i arbetet med våldsutövare.
- delar utredningens uppfattning om att personer som utsätter närstående för våld har behov av samordnade insatser från socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt från andra aktörer. Vi vill dock betona vikten av att dessa samordnade insatser anpassas till våld i nära relationer.
- är positiva till att Kriminalvården ges möjlighet och skyldighet att initiera samordnade individuella planer.
- delar utredningens uppfattning om att olika modeller för boende för våldsutövare bör ses över. Vi vill samtidigt trycka på förutsättningen att hänsyn måste tas till de våldsutsattas säkerhet och till utövarens motivation till förändring.
- delar utredningens uppfattning om att ett centrum för samordning och kunskapsutveckling kring förändringsarbete med våldsutövare bör inrättas hos Socialstyrelsen.
- instämmer i förslaget om en ny sekretessbrytande regel för att förebygga allvarlig brottslighet.
- anser att utredningen i större grad skulle ha kunnat bidra till att identifiera de svårigheter och risker som föreligger när det gäller att arbeta återfallsförebyggande i fall som rör hedersrelaterat förtryck och våld.

14.1.1 Ansvar för insatser till personer som utsätter närstående för våld ska framgå av socialtjänstlagen

Länsstyrelsen Östergötland ser positivt på en förändring och ett tydliggörande av socialtjänstlagen. Det skulle skapa bättre förutsättningar för likabehandling i ärenden i hela landet. Även den som begått ett brott ska inkluderas i socialnämndens ansvar och få tillgång till det stöd och den hjälp som denne behöver.

Länsstyrelsen vill påtala att insatser bör kunna erbjudas utan biståndsprövning, exempelvis i ett tidigt skede. På så sätt ökar möjligheten att nå den målgrupp våldsutövare som annars inte hade sökt hjälp via socialtjänsten. Genom serviceinsatser ges möjlighet för personer som utövar våld att få stöd, samtidigt som de har möjligheten att förbli anonyma. Vi vill samtidigt betona att detta endast får förekomma utan avkall på brottsofferperspektivet.

14.1.2 Hälso- och sjukvården bör i större utsträckning arbeta med våldsproblematik

Länsstyrelsen Östergötland ställer sig bakom utredningens förslag att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer och vägledning i arbetet med våldsutövare. Tillsammans med det föreslagna tydliggörandet av gränsdragningar mellan insatser och ansvarsfördelning mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården, är vår uppfattning att det på sikt kommer att underlätta för professionella aktörer. Vi ser också att det blir tydligare för våldsutövare att veta vart man ska vända sig för att få stöd. Vi vill i enlighet med utredningen understryka vikten av utsatta barns behov av egen information, i det fall våldsutövaren är en för barnet signifikant person.

14.2 Samordnade insatser

Länsstyrelsen Östergötland delar utredningens uppfattning om att personer som utsätter närstående för våld har behov av samordnade insatser från socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt från andra aktörer. Vi vill dock betona vikten av att dessa samordnade insatser anpassas till just detta område. Detta med anledning av att problematiken kring våld i nära relationer är komplext och skiljer sig från andra områden. Handläggningen i ärenden gällande våld i nära relation är ofta akutstyrt och det är därför viktigt med fler och tätare uppföljningstillfällen.

Kriminalvården har lång och kunskapsbaserad erfarenhet av att arbeta med män som dömts för relationsbrott. Ansvariga klienthandläggare och frivårdsinspektörer är samtidigt beroende av att samhället utanför myndigheten stöttar upp förändringsarbetet under verkställigheten av brottets påföljd och tar över ansvaret för de återfallsförebyggande insatserna när anstaltsvistelsen eller övervakningen upphör. Då förutsättningarna för samverkan i dessa ärenden kan variera mellan kommuner och regioner är det viktigt att även Kriminalvården ges möjlighet och skyldighet att initiera samordnade individuella planer. Vi är därför positivt inställda till detta förslag.

14.3 Boende för våldsutövare

Länsstyrelsen Östergötland delar utredningens uppfattning om att olika modeller för boende för våldsutövare bör ses över. Möjligheten till tillfälligt boende i den akuta fasen, eller i samband med eventuell villkorlig frigivning från anstaltsvistelse, kan vara en förutsättning för att ett förändringsarbete ska komma till stånd. Vi vill samtidigt trycka på förutsättningen att hänsyn måste tas till de våldsutsattas säkerhet och till utövarens motivation till förändring. Ett tillfälligt boende kan vara ett möjligt alternativ i vissa situationer, men det är viktigt att vara medveten om att detta i sig inte nödvändigtvis löser situationen i hemmet. När det till exempel rör sig om barn och unga som utsatts för hedersrelaterat våld är det inte ovanligt att det kan finnas flera förövare eller åtminstone flera personer som sanktionerar våldet.

14.4 Centrum för samordning och kunskapsutveckling kring förändringsarbete med våldsutövare ska inrättas hos Socialstyrelsen.

Länsstyrelsen Östergötland delar utredningens uppfattning om att ett centrum för samordning och kunskapsutveckling kring förändringsarbete med våldsutövare bör inrättas hos Socialstyrelsen. Det faktum att myndigheten Kriminalvården, med dess gedigna erfarenhet med målgruppen och forskningsbaserade kunskaper och metoder i arbetet med våldsutövare, bjuds in i det fortsatta arbetet ses som mycket positivt. Länsstyrelsen Östergötland vill dock framföra några synpunkter:

- Det förebyggande arbetet nämns inte som en särskild uppgift för Centrum för samordning och kunskapsutveckling. Vi vill att det förebyggande arbetet lyfts fram då det är en viktig del i ett utvecklingsarbete.
- Centrum för samordning och kunskapsutveckling föreslås bland annat ta fram kunskapsstöd, vägledning och rekommendationer för behandling till personer som utsätter närstående för våld samt utvärdera och utveckla metoder. I ett sådant arbete är det oerhört viktigt att differentiera metoder utifrån om det handlar om våld mot partner, våld mot barn och/eller hedersrelaterat våld. Det går inte att arbeta på samma sätt med alla personer som utsätter närstående för våld, eftersom förutsättningar, situation och riskbild kan se olika ut för såväl förövaren som för offren. Inte minst är tydlighet viktigt när en metod eller en viss typ av insatser inte lämpar sig.
- Ytterligare ett förslag är att ett sådant centrum, i samråd med Sveriges kommuner och landsting och andra relevanta aktörer, ska utarbeta en modell för specialiserade mottagningar för våld mot närstående. Enligt utredningen är ”integrerade och samlokaliserade mottagningar för våldsutövare, våldsutsatta och barn” en lösning som förespråkas av många som arbetar med behandling och insatser till dessa grupper (s 234). Vi bedömer att en samlokalisering av verksamheter för våldsutövare och våldsutsatta ur ett brottsofferperspektiv kan vara mycket otryggt och riskabelt. För personer utsatta för hedersrelaterat våld är det i de allra flesta fall uteslutet med en sådan lösning, utifrån hotbild och att den utsatta ska kunna känna sig så trygg som möjligt. Risken att träffa sin förövare ökar drastiskt vid en samlokalisering och lösningar såsom separata ingångar är långtifrån tillräckligt för att säkerställa skyddet för den våldsutsatta.

14.5 Sekretess och informationsutbyte

Länsstyrelsen Östergötland instämmer i förslaget om en ny sekretessbrytande regel för att förebygga allvarlig brottslighet. Förhoppningsvis kan det bidra till att samhället i större utsträckning kan förhindra till exempel dödligt våld. Det är bra att man har tagit hänsyn till att definitionen av närstående inte alltid är enkel, till exempel när det gäller hedersrelaterad brottslighet.

Övrigt

Länsstyrelsen Östergötland anser att utredningen i större grad skulle ha kunnat bidra till att identifiera de svårigheter och risker som föreligger när det gäller att arbeta återfallsförebyggande i fall som rör hedersrelaterat förtryck och våld. Exempel på det är bristande evidens kring fungerande behandlingsmetoder, svårigheter med att arbeta behandlande med personer som inte erkänner att våld har förekommit, risker kring barnets utsatthet i förhållande till ytterligare personer i nätverket och vilka konsekvenser det kan få för barnets mående och säkerhet om barnet involveras i ett behandlingsarbete i familjen. Det är riskabelt att förutsätta att det sociala nätverket alltid är en positiv faktor för den utsatta, särskilt när det gäller hedersrelaterat förtryck och våld. Som utredaren själv konstaterar finns det likheter mellan relationsvåld och hedersrelaterat våld, men ”heder berör även andra aspekter än enbart förhållandet mellan offer och förövare, vilket gör att hedersrelaterat våld och förtryck inte enbart kan reduceras till relationsvåld.” (s. 86) Dessa aspekter utvecklas inte i

utredningen vilket gör att det fortfarande saknas konkreta förslag i arbetet med våldsutövare och våldsutsatta i en hedersrelaterad kontext.

Ärendets beredning

I den slutliga handläggningen av detta ärende har förutom undertecknade deltagit: Linda Pergelius Thorbjörnson, chef för enheten för social hållbarhet, Sara Nielsen, länssamordnare för brottsförebyggande arbete och Matilda Eriksson, samordnare för hedersrelaterat våld och förtryck.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Kristina Zetterström
Länsråd

Martina Gavranovic
Samordnare Jämställdhet